

Recitiri în siajul unei prietenii culturale uitate: Alphonse Dupront – Emil Cioran

Article history:

Received: 25.06.2026

Revised: 15.07.2026

Accepted: 17.07.2026

Available online: 30.09.2026

Diana CÂMPAN

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

diana.campan@uab.ro

<https://orcid.org/0000-0002-2687-6612>

<https://doi.org/10.56177/eon.7.3.2026.art.5>

Title: “Re-readings in the Context of a Forgotten Cultural Friendship: Alphonse Dupront – Emil Cioran”

Abstract: This study aims to bring back to the attention of researchers a forgotten page of national, cultural, and literary history: the special intellectual friendship between the Romanian philosopher Emil Cioran and the French historian Alphonse Dupront (1905–1990). Alphonse Dupront’s personality had a fundamental impact on interwar Romania, Romanian-French relations, and collaboration between scholars and artists from the two countries. In 1932, the historian came to Romania as director of the French Institute of Advanced Studies, an institution founded in 1924 and, until then, headed by Paul Henry. Dupront remained at the helm of the Institute until 1940, subsequently becoming a professor at the Sorbonne, where, in 1956, he defended his doctoral dissertation, entitled *Le Mythe de croisade*. Through his direct involvement, Dupront provided intellectual support to Romanian scholars in obtaining important study and research grants in France. The best-known recipients of scholarships facilitated by Alphonse Dupront were Emil Cioran, Eugène Ionesco, and Mircea Eliade. We intend to bring back into discussion one of the least ideationally acknowledged moments in Emil Cioran’s intellectual development: his departure from Romania and his first attempts to establish himself within an adopted culture, the French one. Far from being a perfect host, French culture generated profound anxieties and idiosyncrasies in Cioran, as well as ontological fears and striking states of self-invalidation and self-irony, all of which naturally migrated into his work.

Keywords: *intellectual friendship, French culture, Alphonse Dupront, Emil Cioran, exile.*

REZUMAT: Studiul de față își propune să readucă în centrul de interes al cercetătorilor o pagină de istorie națională, culturală și literară uitată: prietenia intelectuală specială dintre filozoful român Emil Cioran și istoricul francez Alphonse Dupront (1905-1990). Personalitatea lui Alphonse Dupront a marcat fundamental interbelicul românesc, relațiile româno-franceze și colaborarea între oameni de știință și artă din cele două țări, istoricul venind în România, în 1932, ca director al Institutului Francez de Înalte Studii, instituție înființată în 1924 și condusă, până atunci, de Paul Henry. Dupront a rămas în fruntea Institutului până în 1940, ulterior devenind profesor al Universității Sorbona, unde și-a susținut, în 1956, teza de doctorat cu tema *Le Mythe de croisade*. Prin implicare directă, Dupront a sprijinit intelectualii români în a obține importante burse de studiu sau de cercetare în Franța, cei mai cunoscuți beneficiari ai unor burse intermediare de Alphonse Dupront fiind Emil Cioran, Eugène Ionesco și Mircea Eliade. Intenționăm să readucem în discuție unul dintre cele mai puțin validate ideatic momente ale devenirii lui Emil Cioran, cel al părăsirii României și al primelor încercări de așezare într-o cultură de adopție, cea franceză, care, departe de a-i fi fost o gazdă perfectă, i-a creat mari angoase și idiosincrazii, neliniști ontologice și impresionante stări de invalidare și autoironie, toate migrând către operă.

CUVINTE-CHEIE: *prietenie intelectuală, cultura franceză, Alphonse Dupront, Emil Cioran, exil.*

Introducere

Relativ recent apăruta versiune românească a volumului lui Alphonse Dupront – *Despre România*¹, ediție îngrijită și prefată de istoricul franco-român Ștefan Lemny, a provocat readucerea în discuție a unui timp socio-politic și cultural de excepție – interbelicul românesc – și a unor coordonate destinate fundamentale ale câtorva dintre personalitățile culturii române, precum și a unor zone nișate ale identității române, interogată, criticată, părăsită și, mai apoi, regăsită și revalorificată din perspective multiple. În ce ne privește, ne propunem o revizitare a unui palier confesiv și memorialistic aparte, ancorat într-o gravă stare de criză pe care au traversat-o, într-o istorie ideologic problematică, scriitori-cazuri precum Mircea Eliade, Eugen Ionesco sau Emil Cioran. Cu deosebire asupra celui din urmă vom adăsta, remarcând, din capul locului, imperativa nevoie de reajustare a judecăților etice aplicate filozofului rășinărean, grav avariate de mecanisme recente de marginalizare și aruncare în conuri de umbră nefirești. Desigur, fără a supralicita „exercițiile de admirație” dincolo de paradigmele filozofice cioraniene, intenționăm să readucem în discuție unul dintre cele mai puțin validate ideatic momente ale devenirii lui Emil Cioran, cel al părăsirii României și al primelor încercări de așezare într-o cultură de adopție, cea franceză, care, departe de a-i fi fost o gazdă perfectă, i-a creat mari angoase și idiosincrazii, neliniști ontologice și impresionante stări de invalidare și autoironie, toate migrând, firesc, dinspre regimul *trăitului*, către operă.

Alphonse Dupront, românii și România sa autentică

Ne reamintim că Emil Cioran sosea la Paris în 1937, ca bursier al Institutului Francez din București, cu condiția de a-și realiza lucrarea de doctorat, bursa prelungindu-i-se până în 1944. Se trece, însă, prea ușor cu vederea contextul care a facilitat plecarea lui Cioran în Franța și se cunosc și mai puține lucruri despre cel care a intermediat, la nivel înalt, mijlocind spre forurile superioare susținerea lui Cioran și rămânându-i acestuia un admirator cultural, un susținător desăvârșit și un prieten fidel pentru foarte mulți ani: istoricul francez **Alphonse Dupront (1905-1990)**. Personalitatea lui Alphonse Dupront a marcat fundamental interbelicul românesc, relațiile româno-franceze și colaborarea între oameni de știință și artă din cele două țări, istoricul venind în România, în 1932, ca director al Institutului Francez de Înalte Studii, înființat în 1924 și condus, până atunci, de Paul Henry. Dupront avea să rămână în fruntea Institutului până în 1940, ulterior devenind profesor al Universității Sorbona, unde avea să își susțină, în 1956, teza de doctorat cu tema *Le Mythe de croisade*. Înainte de sosirea în România, unde înființează și o instituție de învățământ franceză de rang superior, *Mission Universitaire*, Alphonse Dupront studiasse, la Roma, Renașterea și Umanismul, devenind nu doar un istoric rafinat, ci și un fin comparatist și analist al dialogurilor interculturale universale.

Într-o evocare a personalității lui Dupront ca director al Institutului Francez, Adina Dinițoiu remarcă următoarele: „Când a ajuns la București în toamna lui 1932, în dubla calitate de director al Institutului Francez de Înalte Studii în România/L'Institut Français de Hautes Etudes en Roumanie (nume ambițios pentru o instituție încă modestă) și de director al Misiunii universitare franceze, Alphonse Dupront avea 26 de ani, «o figură juvenilă care mă făcea încă și mai tânăr, singura experiență a unui univers livresc, o frenezie a cercetării și nici o altă experiență decât aceea a Italiei» (am citat din fragmentele autobiografice publicate în *Caietele Alphonse Dupront/Cahiers Alphonse Dupront* de Societatea Prietenilor lui Alphonse Dupront, cu sprijinul Universității Sorbona, al cărei fondator și primul președinte a fost A. Dupront). Tânărul director succeda profesorului Paul Henry, autorul unei cercetări savante asupra Mănăstirilor din Bucovina, dar care avusese un directorat foarte discret în casa strămtă de pe str. Bălcescu. Tânărul Dupront se va dovedi și el un strălucit medievist, dar, mai ales – pentru destinul Institutului – un manager inteligent și pasionat. A. Godin vorbește despre anii '32-'37 (mandatul lui Dupront) ca despre «anii jubilarilor», în care s-a produs o reorganizare a Institutului – căruia i s-au adăugat biblioteca și seminarele – după modelul școlilor franceze

¹ Alphonse Dupront, *Despre România*. Texte urmate de corespondența cu Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugène Ionesco. Ediție îngrijită și introducere de Ștefan Lemny. Traducere din limba franceză de Magda Jeanrenaud, (Polirom, 2025).

de la Atena și Roma. Printre meritele politicii sale culturale, Godin subliniază opțiunea lui Dupront de a lucra cu/de a forma elitele, care să asigure apoi difuzarea culturii în mase. Dupront a adoptat o «politică a cărții», asigurând un precedent pentru dezvoltarea ei ulterioară...¹.

Filozoful Mihai Șora mărturisea, într-un dialog cu Romulus Diaconescu, enorma șansă de a se fi aflat în proximitatea lui Dupront, a cărui învecinare culturală i-a facilitat și apropierea de Ionesco, Cioran și Noica: „Întâmplarea, norocul, știința mea de carte, ușurința condeiului, sau poate o fericită combinație a tuturor acestora, au făcut ca sorții să cadă pe mine și să fiu laureatul național al acestui concurs (un concurs național organizat de Institutul Francez de Înalte Studii din București pentru elevii profesorilor (din „misiunea franceză“, n.n., D.C.). Urmarea a fost că, la încheierea studiilor mele universitare, am fost chemat de directorul Institutului, profesorul Alphonse Dupront, merit el însuși unei mari cariere de istoric al societății franceze medievale, care mi-a oferit, fără ca cu să mă fi gândit măcar că aș putea-o solicita, o bursă de studii post-universitare în Franța. Așa am ajuns la Paris, beneficiind de aceleași stipendii pe care, în același timp cu mine, le primiseră Eugen Ionescu, Emil Cioran și Constantin Noica. Pe toți trei, acolo în Franța, i-am cunoscut și tot acolo m-am împrietenit cu toți trei.”²

Ca director al Institutului Francez, Dupront călătorește mult prin România, ține conferințe sau asistă la evenimente la Academia Română, Sala Dalles, la Fundația Regală, în universități, face donații de carte, organizează expoziții, promovează intens relațiile culturale româno-franceze și, esențial, reunește în jurul Institutului personalități de marcă ale culturii române (între ei, Nicolae Iorga, Tudor Vianu, Dimitrie Gusti, Mihai Ralea, Mircea Vulcănescu, Al. Graur, Alexandru Rosetti, Ilarie Voronca, Alice Voinescu, Ion Pillat, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Ion Marin Sadoveanu, Constantin C. Giurescu, Gheorghe I Brătianu, Iorgu Iordan, Simion Mehedinți, G. Moisil, G. Țițeica, Ion Cantacuzino, Marius Nasta, Horia Hulubei ș.m.a.). Presa vremii consemna, periodic, plaja de activități organizate sub coordonarea lui Dupront și deschiderea remarcabilă spre dialogul cultural rafinat și spre formele de educație alternativă propuse de conducerea Institutului Francez de la București. În 1937, ziarul „Curentul” evidenția, cu entuziasm, șansa numeroșilor studenți români de a studia la Paris și în întreaga Franță, ca bursieri a căror perspectivă fusese minuțios croită de către același Alphonse Dupront: „...guvernul francez a acordat prin d. Alphonse Dupront, directorul Institutului francez, un însemnat număr de burse de studii la cursurile de vară dela (*sic!*) Dijon. Mulțumită, deci, bunăvoinței pe care d. Al. Dupront a acordat-o totdeauna studenților, un număr de 20 de profesori și studenți români au vizitat Franța anul trecut. Douăzeci de profesori și studenți români aii trăit o lună de zile în mijlocul poporului francez atât de generos și ospitalier, izbutind în bună parte să-i cunoască mai de aproape felul de viață, credințele și obiceiurile. Să se apropie mai mult de sufletul lui și să soarbă dela izvor, în toată limpezimea și farmecul ei, frumusețea limbii franceze. O lună de sălăluire (*sic!*) în Franța, când te-ai dus, bine înțeles (*sic!*), să înveți ceva, iar nu după meschine isprăvi, pentru care nu face să te mai deranjezi atâta, când le poți săvârși la tine acasă, având în plus avantajul că nu te mai faci de râs și că nu-ți faci țara de râs printre streini, – o lună de sălăluire în Franța, este, când este, foarte mult. Studiind limba – cum se zice – la fața locului, în desfășurarea ei vie, vorbită, ai prilejul să-i prinzi acel puls viu de viață, pe care nu-l afli în cărți și să te familiarizezi cu o sumedenie de tâlcuiți și întorsături de frază, cu care, altfel, cu greu te-ai putea deprinde. (...) Căci fiecare student care participă la călătoriile acestea de studii, nu este un simplu particular, care își satisface un capriciu de snob. Ci este un viitor dascăl de franceză. Măine, când va fi pe catedră, va vorbi elevilor dela înălțimea pregătirii sale, căutând să le insuflă aceiași (*sic!*)

¹ Adina Dinițoiu, „Oameni și locuri”, *Observator Cultural. Supliment „Institutul Francez la aniversare”*, Vi-VII, no. 326 (2006), II.

² „În centrul atenției — Mihai ȘORA. Filosofia mea a avut de câștigat prin implicarea în treburile publice. Dialog realizat de Romulus Diaconescu”, *Ramuri*, no. 8-9 (1993), 11.

dragoste pentru țara și națiunea franceză pe care a încercat-o el însuși cunoscându-le de aproape.”¹

În anul 1936, la inițiativa directorului Institutului Francez, Ambasada Franței achiziționează și reamenajează casa boierească a lui Constantin Olănescu, opera arhitectului O. Maugsch. În publicația „România-Capitala”, spre exemplu, se consemna interesul stărnit de o conferință susținută de Dupront în calitate de director al Institutului, la preluarea noului sediu: „În casa boierească (*sic!*) din bulevardul Vintilă Brătianu, Institutul francez și-a inaugurat, acum o săptămână, cursurile noului an universitar. În fața unui select auditoriu, domnul Alphonse Dupront, directorul Institutului, deschizând cursul domniei-sale, care va trata despre *Noțiunea de om în filozofia secolului al XVIII-lea*, a căutat a preciza rolul Institutului francez în România. «Această anexă a universității din Paris – spune conferențiarul – îndeplinește în România un rol de cooperare intelectuală și nicidecum pe acela de propagandă. Numai cine cunoaște bine România poate înțelege de ce propaganda, în această țară desprinsă cu valorile spiritului francez, ar fi inutilă». (...) Vor fi invitate personalități românești din domeniul literelor, artelor sau științei să vorbească studenților Institutului despre unele subiecte strâns legate de specialitatea lor”². Despre același eveniment, ziarul „Curentul” consemna: „D. Alphonse Dupront, directorul institutului francez, a deschis cursurile acestui așezământ al Franței în România, printr-o prelegere despre *Noțiunea de om în filosofia veacului al XVIII*, urmând apoi ca această temă să fie dezvoltată (*sic!*) în cursuri următoare, prin comentarii ale textelor și prin expuneri. Prelegerea d-lui Dupront a fost o pătrunzătoare și clară înfățișare a gândirii franceze în unul din aspectele cele mai interesante ale ei. Este îndeajuns să subliniem relieful excepțional de interesant și just pe care l-au căpătat în expunerea d-sale, puse față în față – și legate de firul aceiași teme atât de semnificative pentru una din gândirile cele mai umane, cum este cea franceză, – opera lui Descartes și opera lui Pascal. (...) Cei care au asistat la prelegerea sa (și aceia care îi vor urmări desfășurarea) își pot da seama de cât de mult câștiga înțelegerea gândirii lui Descartes și Pascal în lumina unui concept al omului pe care-l ilustrează. (...) D. Dupront este unul din acele tinere spirite franceze care pun accentul pe o concepție integrală a spiritului francez, în care diferitele momente istorice se evaluează (*sic!*) singure în lumina varietății lor surprinzătoare și bogate și aceia a caracterului lor permanent de evidență și luminozitate.”³

Pe toată durata șederii sale în România și după întoarcerea în Franța, Alphonse Dupront se dovedește a fi unul dintre cei mai fini observatori ai esenței neamului românesc, nu puține fiind scrierile confesive, evocările, conferințele, dialogurile, medalioanele literare și articolele în care, cu o onestitate tulburătoare pentru timpul istoric pe care îl traversează și cu un instrumentar analitic multiplu, specific istoriei și antropologiei culturale, teoriei mentalităților, filozofiei și religiei, teoriei artelor și literaturii, reușește să promoveze o imagine a României autentice, consemnând, în fond, o atitudine emancipată din îngrădirile consacrate ale relației dintre identitate și alteritate, dintre autohtonitate și universalitate. La o lectură atentă și nevicată a scrierilor lui Dupront, oricare cititor se va regăsi captivat de un anume tip de sentiment al asumării unor responsabilități față de țara-gază, pe care, departe de a o privi ca pe un provizorat al destinului, o identifică drept intrare „în legendă” („Țara aceasta are propria ei legendă, captivantă și traică”⁴). Într-un text proiectat ca parte a unui volum despre România, care urma să fie realizat de Institutul Francez cu ocazia Expoziției Internaționale de la Paris, din 1937, Alphonse Dupront scrie, cu subtilități specifice scriitorilor autentici, un medalion-panoramă – „Despre România”, oarecum o micro-monografie robustă despre geografiile interioare și exterioare ale românilor, despre autenticitate, spiritualitate și despre valori concrete, pe care dizarmoniele istoriei nu le-au putut perverti: „Geografic vorbind, România este o țară deschisă. (...) Cel care caută adăpost în munți (Carpați, n.n., D.C.) nu

¹ A.T., „Institutul francez și călătoriile de studii în Franța”, în *Curentul*, X, nr. 3325 (1937), 2.

² „Notă redacțională”, *România - Capitala*, nr. 170 (1938), 1.

³ Dragoș Vrâncianu, „Gândirea franceză”, *Curentul*, XI, nr. 3871 (1938), 1.

⁴ Alphonse Dupront, *Despre România*, 194.

este nici nomad, nici jefuitor, ci sedentar de la câmpie. Muntele este refugiul, exaltarea lui, locul reculegerii care îl dezvăluie lui însuși. Din Carpați pornesc în toate părțile ținuturile românești, adică omul ce coboară spre câmpie și se așază acolo, având în el, în spatele lui, certitudinea culmilor. Înălțimile, temelia unității sale și unitatea țării românești.”¹; „Peisajul acesta interior, în întregime dăruit printr-o experiență individuală, este greu de sesizat, dar viața colectivă din România este parcă luminată din străfunduri de el, într-o fascinație, un farmec pe care prietenul descoperitor nu le mai uită. Românul nu trăiește niciodată singur: îl caută instinctiv pe celălalt. Fenomenul este doar la suprafață gregar: el exprimă participarea cuiva înzestrat cu spirit – și coalizarea oamenilor pentru a nu fi nimiciți de pământ, cer, istorie. Într-adevăr, peisajul acesta interior, cu puteri deopotrivă pretențioase și de temut, nu poate fi trăit decât într-o comuniune cu oamenii. Lecție pe care România a interiorizat-o treptat în experiența decisivă pentru dezvoltarea geniului său – satul românesc”²; „Oricine a trăit în România rămâne cu acest presentiment la amintirea unei ospitalități care nu avea măsura și nici răceala unei politeți, ci era, chiar și în cazul celor mai modești, o datorie față de celălalt, Celălalt, care nu a fost nicicând un străin, ci, după exprimarea încă concentrată de acolo a marii tradiții mediteraneene, un mesager al zeilor și al oamenilor. Nu de puține ori și un mesager al Franței...”³.

Mai mult, la 22 iunie 1934, într-un cuvânt rostit la Institutul Francez de Înalte Studii, cu prilejul vizitei în România a ministrului francez al Afacerilor Externe, Louis Barthou, Alphonse Dupront punctează șansa de a fi acceptat venirea în România și proiectează, cu o anumită discreție și cu un imens respect, coordonatele misiunii sale principale: „Admirabilă tradiție mediteraneană, atât de uluitor de vie pe pământul românesc: cultul cuvântului și dragostea pentru gândire, dar o gândire ce nu se vestejește într-o carte, ci trăiește după voia oamenilor, desfășurându-i și îmbogățindu-le mintea. Ne scaldăm în ea, hrăniți, parcă fără voie, de tot ceea ce inteligența românească are mai proaspăt, mai creator, mai poetic în sens propriu, pentru a întineri sensibilitatea noastră occidentală, uneori oboșită de prea îndelungata ei existență. Pe omul nou din această țară, aflat departe pentru orizontul geografic al francezului mediu, am venit pur și simplu să-l căutăm, fericiți să-l simțim atât de apropiat prin tradițiile lui latine, secolele lui de cultură occidentală, simpatia luminată pe care ne-o poartă, dar dorind cu patimă să vedem cum rămâne el însuși, expresie a unui trecut complicat, plin de glorie și de încercări, imagine a unor ținuturi pe care nu le mai putem da uitării când le părăsim, cu farmecul lor fascinant, înecat în lumina cenușie a cerului lui Grigorescu. Și noi ce îi oferim în schimb?”⁴.

Rigorile și funcțiile mecenatului cultural

Istoricul Ștefan Lemny, într-un amplu studiu dedicat vieții și activității lui Alphonse Dupront, evidențiază, însă, faptul că „Nimic nu îl preocupă pe directorul Institutului Francez mai mult decât atribuirea unor burse de studii în Franța unor tineri intelectuali. Încă din 1933, el insistă asupra responsabilităților sale personale în această direcție...”⁵. Într-adevăr, una dintre direcțiile de interes major pentru Dupront fusese această facilitare a obținerii unor burse de studiu sau de cercetare pentru tineri sau pentru personalități ale culturii române cu cariere deja solide. Modelul acesta de **mecenat** pare să fi fost, cu adevărat, forma cea mai înaltă de noblețe culturală a lui Dupront. Și H.-P. Patapievici consemna elogios, referindu-se la activitatea istoricului francez, mărcile de referință ale activității sale în raport cu România: „Un frumos exemplu de inteligență și curaj instituțional ne-a fost oferit în anii de dinaintea și din timpul celui de-al Doilea Război Mondial de Alphonse Dupront (1905-1990), eminent istoric (*Le Mythe de croisade*) și remarcabil director al Institutului francez din România (între 1932 și

¹ *Ibidem*, 195.

² *Ibidem*, 201-202.

³ *Ibidem*, 204.

⁴ Alphonse Dupront, *Despre România*, 108.

⁵ Ștefan Lemny, *Introducere. Alphonse Dupront și România: istoria unei prietenii*, în Alphonse Dupront, *Despre România*, 35.

1941). Ca funcționar al statului francez, Alphonse Dupront a fost cel care a avizat mai mulți ani la rând prelungirea bursei de doctorat acordate în 1937 de statul francez lui Emil Cioran, pentru un doctorat în filozofie. Cioran nu făcea nici un secret din faptul că nu își va duce la bun sfârșit doctoratul și că e hotărât să «își piardă timpul», în felul său inimitabil. (...) Acestui om hipnotizat de eșec și frisonat de genialitate, Dupront i-a înnoit an de an bursa doctorală, deși (I) Cioran nu (mai) corespundea criteriilor oficiale, (II) era război, (III) Franța fusese ocupată, iar Dupront știa pertinent că (IV) Cioran nici măcar nu mai intenționa să își scrie teza. Ei bine, cu toate acestea, Alphonse Dupront a riscat și a mizat, împotriva *literei* regulilor, pe *spiritul* lor, adică pe talentul excepțional al tânărului Cioran (cu doar șase ani cadetul său). Astfel că, încălcând criteriile de prelungire a bursei, Alphonse Dupront a câștigat pentru limba franceză scriitorul pe care Jean-François Revel avea să îl numească, patruzeci de ani mai târziu, «le plus grand prosateur français d'aujourd'hui». Un frumos cadou, făcut de *funcționarul* Alphonse Dupront literaturii franceze. Datorită curajului instituțional al directorului Institutului francez de la București, Cioran a putut fi hrănit în Pritaneul statului francez, iar beneficiul pentru Franța a fost incomparabil mai mare acceptând acest lucru decât interzicându-l¹. Profesorul Alexandru Niculescu avea să-i facă și un portret-efigie: „Alphonse Dupront, la 27 de ani – a fost artizanul acestei construcții (Misiunea Universitară, n.n., D.C.): bine sfătuit, bine orientat, el a scrutat cu luciditate situația din România, cu un veritabil sens al culturii și a luptat cu ardoare pentru a introduce în țara noastră valorile Franței sale. Omul de cultură era un bun diplomat iar politica lui era ceea ce se numește «le rayonnement de la France à l'étranger!»”².

Într-adevăr, cei mai cunoscuți beneficiari ai unor burse de studiu intermediare de Alphonse Dupront au fost Emil Cioran, Eugène Ionesco și Mircea Eliade. Istoricul Ștefan Lemny remarcă principiul fundamental de selecție aplicat de Dupront, eficient la modul concret în susținerea și promovarea valorilor culturale autentice, inclusiv în „cazul Cioran”: „Putem totuși afirma cu certitudine că, pentru directorul Institutului, valoarea intelectuală a candidaților la burse prima asupra pozițiilor lor ideologice. Exemplul lui Cioran este deosebit de semnificativ. Bursa la Paris, acordată de Dupront în 1937, intervine după ce Cioran descoperise Germania, în calitate de bursier, în 1933 și sucombise în fața fascinației lui Hitler și a fascismului și după ce aderase la ideologia de extremă dreapta răspândită de garda de Fier. Cartea sa intitulată *Schimbarea la față a României*, publicată în 1936, exprimă în parte această adeziune, într-un amestec de seducție literară și otrăvă antisemită. (...) În schimb, pentru metamorfoza intelectuală a lui Cioran, șederea în Franța este decisivă. (...) Cioran va recunoaște, de-a lungul întregii sale vieți, că «norocul său a fost Dupront», cel care i-a acordat în 1937 o bursă de trei ani și care a și prelungit-o.”³

Spunerea de sine – șansa unei prietenii care sfidează istoria: Emil Cioran – Alphonse Dupront

Așadar... Cioran. Cioran, cel care va avea grijă să nu uite niciodată că „norocul său a fost Dupront”. Acel Cioran rar frecventat în străfundurile conștiinței sale, adesea anatemitizat din pricina survolului rapid peste și printre meandrele ideologice dar, paradoxal, niciodată înțeleș până la capăt. Ne propunem, în secvențele următoare, o (re)vizitare a corespondenței dintre Emil Cioran și Alphonse Dupront (și nu numai), cu intenția mărturisită de a readuce în centrul de interes trauma filozofică a despărțirii de matrice, incertitudinile rătăcirii odiseice în exil și orientarea spre o cultură de adopție (cea franceză), pe care o respectă, dar la care gânditorul român nu se adaptează total nici până la sfârșitul vieții.

La o lectură atentă a mărturisirilor cioraniene *fără-de-mască* (dată fiind calitatea lui Dupront de sprijinitor total al demersului cioranian), ni se pare asumată fără rest onestitatea confesivă a filozofului, de o limpezime egală, așa cum vom vedea, celei din corespondența cu fratele său, Aurel Cioran, și cu unii prieteni rămași în țară. Dialogul epistolar dintre Alphonse

¹ H.-P. Patapievic, „Socrate, statul și cultura”, *Ideii în Dialog*, V, nr. 4 (2008), 55.

² Alexandru Niculescu, „Un mare prieten francez al României”, *România literară*, XXVIII. nr. 46, (1995), 14.

³ Alphonse Dupront, *Despre România*, 36-37.

Dupront și Cioran ni se pare elocvent din perspectiva șanseii de decriptare a ascunsului din conștiința și din spiritul cioranian, dincolo de sobrietatea și cadrele protocolare ale discursului fiind evidentă plăcerea *spunerii de sine*, fără medietori, fără fantoșe, cu certitudinea că acel căruia i se adresează, protectorul și binefăcătorul său, va înțelege netrunchiat mesajul și va pătrunde dincolo de epidermicul ideatic. Căci Cioran nu scrie despre o lume externă sinelui, ci despre Sinele însuși, inadapdat în spațiul parizian, un *locuitor locuit de îndoieli* și angoase, temător cu privire la viațuirea în regim de urgență și, în același timp, onest în recunoașterea propriilor derapaje și în mărturisirea incapacității de a-și duce până la capăt studiile doctorale (aceasta fiind finalitatea proiectată a bursei obținute cu ajutorul lui Alphonse Dupront). De altfel, în 1945, Cioran găsește prilejul deplinei mulțumiri adresate fostului director al Institutului Francez, într-o scrisoare expediată din Paris: „(...) În orice caz, nu știu cum să vă mulțumesc pentru bunăvoința și solitudinea pe care le arătați față de mine. Întotdeauna v-am considerat drept cel mai generos binefăcător al meu și, credeți-mă, nu am uitat niciodată că autorul șederii mele în Franța – interval fermecător între un trecut tulbure și un viitor nesigur – ați fost dumneavoastră. Când mă gândesc cum ar fi putut fi viața mea fără acești ani de beție intelectuală, puteți înțelege de ce recunoștința mea alunecă atât de ușor spre o tonalitate lirică (Emil Cioran către Alphonse Dupront, Paris, 27 februarie 1945).”¹

Nu puține au fost, anterior, momentele în care Cioran simțise nevoia să puncteze locul și rolul lui Dupront în experiența sa franceză. Îi scria lui Dupront, din Vichy, la 19 aprilie 1941: „Stimate Domnule Dupront, Vă mulțumesc pentru scrisoarea dumneavoastră atât de amabilă. Mă voi strădui să merit prietenia pe care mi-o acordați cu atâta generozitate, cu atât mai mult cu cât, fără îngăduința dumneavoastră față de șovăielile mele intelectuale, viața mea în ultimii ani ar fi luat o cu totul altă turnură, inevitabil deficitară. Ar fi trebuit într-adevăr să rămân acolo, să mă implic în evenimente, să sufăr îndeaproape nenumărate eșecuri, dar norocul, atât material, cât și spiritual, de a vă fi cunoscut mi-a îngăduit să trăiesc după bunul-plac printre semnificații, mult mai importante. Acum, când am început să trec în revistă greșelile și certitudinile mele trecute, șederea mea la Paris mi se pare momentul cel mai hotărâtor, cotitura care atârână cel mai greu în bilanțul experiențelor mele. Și știu prea bine cui îi datorez această reușită, care mă îndepărtează, sper, pentru totdeauna, de spectrul care-l urmărește pe intelectualul român: **groaza de ratare** (s.n., D.C.). (...) În fiecare zi aștept un permis pentru a ajunge la Paris. Sper să îl obțin de azi pe mâine.”²

Această „groază de ratare” se revendică, desigur, dintr-un nucleu moral și afectiv germinativ la nesfârșit în conștiința cioraniană și generator al unui nihilism neestompat, dublat de o anume poetică a pesimismului, care traversează toate scrierile filozofului. Câteva luni mai târziu, în octombrie 1941, Alphonse Dupront, neliștit cu privire la imperativa dorință a lui Cioran de a se întoarce la Paris, dezamăgit fiind de contextele socio-politice, de anumiți compatrioți și de „disperarea fără leac privind orice posibil viitor al țării mele”³ despre care îi scrisese Cioran, îi trimite acestuia o carte poștală densă (datată 15 octombrie 1941), reafirmând principiul prieteniei fără de granițe: „Dragul meu prieten, De ce vă scuzați așa că îmi vorbiți despre dificultățile dumneavoastră actuale? Nu ar trebui să fie o regulă comună între noi? Am scris imediat la Vichy în privința dumneavoastră. De altminteri, reușita contează. Dar aș dori, de asemenea, să nu ezitați să îmi spuneți, cât se poate de prietenește, dacă sunteți prea strâmtorât. Trebuie să vă sprijiniți pe prietenia mea. Separarea pe care ați dorit-o între spiritual și material e ca un fel de erezie. Trăim din realitatea noastră, iar ea nu se poate segmenta. De altfel, știți asta mai bine decât mine. Iar delicatețea ce se ascunde în spatele acestei delimitări desuete se numără printre cele cărora trebuie să le sucim gâtul”⁴. Rândurile acestea îl liniștesc pe Cioran, care se grăbește să răspundă tot printr-o carte poștală: „Cartea dumneavoastră poștală m-a liniștit în legătură cu două temeri: starea

¹ Alphonse Dupront, *Despre România*, 302.

² *Ibidem*, 289-290.

³ *Ibidem*, 291.

⁴ *Ibidem*, 292.

dumneavoastră de sănătate și – scuzați-mi egoismul – perspectivele viitorului meu. (...) Sunt deosebit de impresionat de prietenia deosebită care respiră din scrisoarea dumneavoastră. Cât despre mijloacele mele materiale, ele îmi mai îngăduie să supraviețuiesc câteva luni, dar teama de acel funest *după*, atât de paralizantă când este vorba de scris, m-a determinat să solicit intervenția dumneavoastră. Promptitudinea cu care ați răspuns la apelul meu este mai mult decât emoționantă. (29 octombrie 1941)¹.

Numai că Parisul nu-i va aduce lui Cioran doar satisfacția intrării într-o cultură care părea că-l acceptă, ci și disconfortul, resimțit aproape organic, de a se afla într-o metropolă aproape terifiantă pentru spiritul lui de nativ rășinărean. Nu putem omite, în acest punct al studiului nostru, lamentațiile cioraniene din scrisorile trimise, din Paris, fratelui său, Aurel Cioran, în care metropola franceză este invocată ca un cadru nelocuibil (decât sub imperativul supraviețuirii), spațiu de pasaj pentru spiritul oricum subțiat de temeri, obsesii și fobii al lui Cioran: „La Paris, viața devine tot mai mult un coșmar. Ca să vezi un petec de verdeață îți trebuie o oră. Văzut de aici, Sibiul pare un paradis! Iar Carpații așa de aproape... Nicăieri nu mai e de trăit. I-am scris lui Dinu (Noica, n.n., D.C.): articolele lui despre *rostirea românească* mi se par foarte importante. Înclin să cred că, dintre noi toți, doar el a făcut alegerea cea mai bună. Pentru că e o mare înțelepciune să rămâi printre ai tăi. (Către Aurel Cioran, *Paris*, 3 febr. 1970)²; „Ca să-ți faci o idee despre coșmarul pe care-l trăim noi la Paris, îți trimit în plic un fel de broșură, pe care te rog s-o parcurgi și la care să meditezi. A trăi aici a ajuns un fel de pedeapsă. Evident, te obișnuiești. Dar te obișnuiești și cu iadul când n-ai nici cea mai mică speranță să scapi și când pare fără sfârșit. Visul meu ar fi să am o casă izolată, la Rășinari, de pildă cum e cea a lui Barcianu, unde să mă retrag din când în când. Te asigur că aici se trăiește la limita tolerabilului. Nu înțeleg de ce țin cu atâta înverșunare compatrioții noștri să vină aici. Nu-și cunosc fericirea. Aici, ca să mergi la țară, trebuie să iei trenul și să parcurgi cel puțin 60 de km. Orașul s-a întins ca o pecingine. Îți scriu toate astea ca să-ți dai seama că a trăi la Sibiu nu mi se pare deloc ceva de neconceput și că dacă într-o zi ar fi cu putință... De altminteri, nu mai ies decât noaptea, cât mai târziu posibil, din pricina zgomotului și a fumului. Adu-ți aminte de toate astea atunci când te simți descurajat. (Către Aurel Cioran, *Paris*, 19 mai 1971)³.

Exact aceeași atitudine o va avea Cioran și în epistolele către binefăcătorul său francez, eminentul istoric Alphonse Dupront, trimise după 1945. La 20 mai 1947, Cioran îi scria, din inima Parisului: „Stimate domnule Dupront, Voi încerca să vă vorbesc cu sinceritate despre ezitățile mele, nu relativ la ideile și căutările dumneavoastră, a căror fecunditate o admir, ci despre ezitățile mele în ceea ce privește orice fel de acțiune. Într-adevăr, îmi este greu să scap de unda de scepticism care otrăvește tot ce întreprind și îmi compromite proiectele. Diagnosticul dumneavoastră este corect: îmi lipsesc credința și convingerea. Mi-ar plăcea să le dobândesc, dar nu știu ce afectivitate tulburată se împotrivesc și ce îndoială abstractă se opune. Cred că nimic nu se poate întreprinde în lipsa unei încrederi în om și a unei superstiții a eficienței! (...) Sunt primul care își dă seama cât de puerile și chiar ridicole pot fi tatonările mele și atitudinea mea pesimistă⁴ și, doi ani mai târziu, în 22 ianuarie 1947, va reveni cu aceleași confesiuni și cu sentimentul că Alphonse Dupront merita o punere în temă cu evoluția destinului parizian al filozofului: „Pe de altă parte, a venit timpul să vă prezint un mic raport privind activitățile mele; vi-l datorez cu atât mai mult cu cât nu am uitat niciodată în ce măsură privilegiul de a mă afla în Franța decurge exclusiv din generozitatea dumneavoastră față de mine. În curând se vor împlini zece ani de când mi-am părăsit țara. Dintr-un sentiment de devotament, bun sau rău, am continuat să scriu în română și am acumulat, în acest idiom, manuscrite dintre care cele mai multe au ajuns acolo unde meritau să ajungă: în canalizările Parisului. În cele din urmă, exercițiul acesta steril într-o limbă provincială m-a exasperat. Așa

¹ *Ibidem*, 294.

² Emil Cioran, *Scrisori către cei de-acasă*. Stabilirea și transcrierea textelor de Gabriel Liiceanu și Theodor Enescu. Traduceri din franceză de Tania Radu. Ediție, note și indici de Dan C. Mihăilescu (Humanitas, 2010), 80.

³ *Ibidem*, 92.

⁴ Alphonse Dupront, *Despre România*, 304.

că anul trecut m-am hotărât să mă lansez în aventura anevoioasă de a mă exprima în franceză. Rezultatul constă într-o carte de eseuri care, după spusele prietenilor mei, nu este total lipsită de interes. Se intitulează *Exerciții negative*. Primul editor căruia i-am prezentat-o a găsit-o excesiv de pesimistă și m-a sfătuit să adaug o concluzie mai liniștitoare. Sper totuși să o public în altă parte. În realitate, eu nu sunt pesimist, însă mărturisesc că o gândire care refuză cu desăvârșire iremediabilul mi se pare prea comodă. Nu m-a interesat un sistem de *eschive*. Sunt convins că voi găsi multă înțelegere la dumneavoastră, care ați practicat concomitent istoria și metafizica – ceea ce v-a permis să cântăriți iluziile devenirii umane fără aceea disponibilitate la eroare pe care o întâlnim la majoritatea contemporanilor noștri, atât de zadarnic înfierbântați.”¹

O alternativă culturală mare la o filă de istorie mică

În 1944, Alphonse Dupront îi propunea lui Cioran, ca **soluție de ne-întoarcere** în patrie, **reînnoirea bursei** și, identificând corect incapacitatea lui Cioran de a se întreține și inadecvarea filozofului la concretul socio-cultural al Franței, încerca să creioneze perspectiva unor proiecte comune, care să-l scoată pe Cioran din tristeți și latențe. Dupront îi scria, lui Cioran, din Montpellier, la 15 decembrie 1944, cu admirabilă solitudine: „(...) Și eu simt nevoia să vă revăd, pentru că mărturia dumneavoastră este importantă pentru mine și sunteți unul dintre martorii cei mai autentici pe care îi cunosc. (...) Tot ce îmi veți împărtăși despre reacțiile dumneavoastră profunde și despre puterea de a spune nu – despre Parisul experienței dumneavoastră –, toate acestea le aștept ca pe un capital necesar, ca să vă întind o mână dincolo de ele. Le vom căuta împreună în lumina ochilor și a vocii. (...) Există îndatoriri fraterne, A mea este să vă ajut. Spuneți-mi doar cum anume, sau să căutăm împreună. Iată ce v-aș propune ca primă ipoteză: reînnoirea bursei. Opiniile dumneavoastră actuale mă autorizează să o solicit pentru dumneavoastră? Aceasta este prima problemă. Cealaltă este reușită. Nu promit să reușesc pe această cale, dar mai există și altele. Și sunt din ce în ce mai convins că nimic nu este imposibil când te afli în slujba oamenilor care își propun cel mai dificil lucru cu putință, adică să fie oameni. Îmi doresc ca răspunsul dumneavoastră să fie plin de încredere. Datoria noastră comună este să fim uniți.”²

Câteva luni mai târziu, însă, Cioran răspunde prin câteva rânduri confesive asupra cărora ar trebui să poposim cu multă atenție, căci devoalează stări de fapt concrete în care erau înrădăcinate numeroasele pagini ale filozofului, scrise după plecarea din România: „În ceea ce mă privește, nu voi avea pretenția că aș fi evoluat în bine pe toate planurile în ultimii patru ani. Cred totuși că m-am descotorosit de multe iluzii și, mai ales, că am stăpânit acel soi de febră care, înainte de război, mă făcea să fiu prea receptiv la unele greșeli de ordin politic de care m-am desprins de atunci încolo. **Dacă fac bilanțul șederii mele în Franța, consider că m-am purificat oarecum de nenumărate moșteniri balcanice** (s.n., D.C.). Și, cu siguranță, datorez acest rezultat unei remarcabile lecții de stil – atât în plan literar, cât și în cel al vieții – pe care Franța mi-a oferit-o. Astfel încât, recitind tot ceea ce o inspirație pripită m-a făcut să scriu *acolo*, am fost uimit de lipsa mea de decentă intelectuală, de acea «dezinvoltură» pe care compatrioții mei o numesc talent și care mi-a adus un anume succes, de care mă rușinez acum. Astăzi, nu aș mai putea scrie o carte fără un examen de conștiință și fără scrupule riguroase. O anumită sterilitate salutară a devenit starea mea actuală și deviza mea. (*Paris, 22 februarie 1945*)”³. Mărturisirea aceasta nu diferă deloc de substanța rândurilor trimise către fratele său, în 1947: „Mi-am schimbat oarecum punctul de vedere în tot ce privește realitățile istorice. Uneori îmi pare direct comic că am putut să scriu *Schimbarea la față*; nu mă mai interesează. În afară de poezie, metafizică și mistică nimic n-are nici o valoare. Orice participare la frământări temporale e timp pierdut și risipire inutilă. Lucrurile acestea le-am priceput prea târziu din păcate, dar mă consolez de a le fi priceput măcar acum. Un om,

¹ Alphonse Dupront, *Despre România*, 302-303.

² *Ibidem*, p. 299.

³ Alphonse Dupront, *Despre România*, 300.

dacă vrea să păstreze o demnitate spirituală oarecare, trebuie să uite calitatea lui de contemporan. Ce departe eram acum de știam aceasta la 20 de ani" (Către Aurel Cioran, *Paris, 1947*)¹, dar nici de cutremurătoarea mărturisire de credință trimisă, mult mai târziu, în anii '70, prietenului său, Constantin Noica: „Cumpănind bine lucrurile, dintre noi doi tu ești singurul care ai făcut cea mai bună alegere. Nu te poți împlini decât aproape de originile tale. Este ceea ce ai căutat tu neconținut, cu încăpățănare și rigoare. E drept că o astfel de statornicie a cerut sacrificii, pe care tu nu ai ce să le regreți acum, din moment ce ele erau, pe cât se pare, înscrise de la bun început în destinul tău, și care până la urmă s-au dovedit fertile. Nu știu dacă la tine e vorba de preștiință sau de instinct – cert e că tu ai înțeles dintotdeauna ceea ce mie mi s-a părut multă vreme o extravaganță sau chiar o nebunie: că *a fi* nu e cu puțință decât înăuntrul propriei tale etnii. (...) Cât despre Sibiu, acolo te întrec, fiindcă nu e zi să nu-mi aduc aminte de vreun colț: specialist în nostalgie! (Către C. Noica, *Paris, 21 ian. 1970*)”² căci „Am fugit de *gura noastră de rai* pentru că avea un efect dizolvant asupra mea. Ce-i drept, nici Occidentul nu mi-a prea reușit. Îl detest pentru ceea ce este și mai ales pentru ceea ce speră... Bilanțul șederii mele aici (35 de ani!) este, cum vezi, mai degrabă negativ (Către C. Noica, *Paris, 2 ian. 1973*)”³.

Concluzii

Cert este că, până la moartea lui Alphonse Dupront, în 1990, prietenia celor doi intelectuali rarissimi se menține nealterată, chiar dacă schimbul de epistole pare să sugereze o anume îndepărtare. Alphonse Dupront își urmează calea profesională după plecarea din fruntea Institutului Francez din București, revenind în România cu diverse prilejuri sau promovând valorile culturii noastre în Franța și în lume. Semnul clar al solidarității fără granițe spațio-temporale îl oferă scrisoarea trimisă către Emil Cioran, în iunie 1984, când, în mod simbolic, îl invită pe filozoful român la ceremonia de decernare a unei prețioase distincții din partea statului francez, la Sorbona: „Dragă prietene, S-a așternut atât de multă tăcere între noi, fără îndoială din vina mea și a extravaganțelor mele «mondene», încât aș dori să profit de o ocazie ieșită din comun pentru a vă revedea. (...) Așadar: am primit de curând Legiunea de Onoare în grad de comandor, iar însemnele îmi vor fi înmânate de François Dalle, pe 3 iulie, la Sorbona, la ora 11:15. Aș prețui mult prezența dumneavoastră, pur și simplu pentru că, refuzând o ceremonie pompoasă, am optat pentru o formulă discretă, la care țin mult – și anume, să profit de ocazie pentru a regăsi, într-un cerc ales, pe câțiva dintre cei care, în sinuozitățile vieții mele, m-au ajutat într-un fel sau altul. **În acea zi dumneavoastră ați fi rădăcina mea românească** (s.n., D.C.). Revederea noastră nu va rămâne fără urmări. Așa sper, ținând cont de tot ce mă leagă de dumneavoastră.”⁴

Așadar, dacă pentru Cioran istoricul Alphonse Dupront este socotit a fi „norocul meu”, pentru francezul Dupront, iubitor nedeazămint al culturii române, filozoful Cioran reprezenta „rădăcina românească”. Acest fuor al istoriei mari și al istoriilor personale nu încetează să își despletească firele simbolice. Și, cu certitudine, acest gen de texte de graniță din zona scrierilor confesive și a corespondenței, eliberate de orice artificii și constrângeri de lectură și de sistem, ar putea limpezi destine, etape, atitudini, vocații și relații definitorii pentru identitarul unei culturi. Căci pare să existe – nu-i așa? – o istorie încă nelămurită și nescrisă până la capăt a destinelor exemplare ale culturii române.

¹ Emil Cioran, *Scrisori către cei de-acasă*, 43.

² *Ibidem*, 297-298.

³ *Ibidem*, 301-302.

⁴ Alphonse Dupront, *Despre România*, 311.

References:

- Carpov, Maria, „Istoria zbuciumată a unei aventuri spirituale”, *Convorbiri Literare*, nr. 1 (2013).
- Cioran, Emil, *Scrisori către cei de-acasă*. Stabilirea și transcrierea textelor de Gabriel Liiceanu și Theodor Enescu. Traduceri din franceză de Tania Radu. Ediție, note și indici de Dan C. Mihăilescu (Humanitas, 2010).
- Dinițoiu, Adina, „Oameni și locuri”, *Observator Cultural. Supliment „Institutul Francez la aniversare”*, Vi-VII, nr. 326 (2006).
- Dupront, Alphonse, *Despre România*. Texte urmate de corespondența cu Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugène Ionesco. Ediție îngrijită și introducere de Ștefan Lemny. Traducere din limba franceză de Magda Jeanrenaud (Polirom, 2025).
- Dupront, Alphonse, „Peregrinatio”, *Dilema*, Anul VII, nr. 312 (1999).
- Dumitrescu-Bușulenga, Zoe (Maica Benedicta), *Contemporanii mei. Portrete*, Ediția a treia (Editura Nicodim Caligraful, 2019).
- Enache, Eduard, „INTERVIU: Cărțile și arhivele nu spun totul dacă uităm să explorăm suficient propriul interior – Ștefan Lemny, istoric, *Cotidianul*, 21 dec. 2025, <https://www.cotidianul.ro/interviu-cartile-si-arhivele-nu-spun-totul-daca-uitam-sa-exploram-suficient-propriul-interior-stefan-lemny-istoric/>.
- Lemny, Ștefan, *Introducere. Alphonse Dupront și România: istoria unei prietenii*, in Alphonse Dupront, *Despre România*. Texte urmate de corespondența cu Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugène Ionesco. Ediție îngrijită și introducere de Ștefan Lemny. Traducere din limba franceză de Magda Jeanrenaud (Polirom, 2025).
- Lemny, Ștefan, „O prietenie uitată. Alphonse Dupront - Mihail Sebastian”, *Dilema Veche*, Anul 16, nr. 808 (2019).
- Lemny, Ștefan, „Alphonse Dupront și România: pentru istoria unei prietenii”, *Observator cultural*, nr. 1273 (2025).
- Liiceanu, Gabriel, *Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran, urmat de Apocalipsa după Cioran, trei zile de convorbiri - 1990* (Humanitas, 1995).
- Liiceanu, Gabriel, *Declarație de iubire* (Humanitas, 2001).
- Macrea, D., „Colocviu internațional de civilizații, literaturi și limbi romanice”, *Tribuna*, Anul 3, nr. 40 (1959).
- Maței, Mara Magda, *Cioran și utopia tinerei generații* (Contemporanul - Ideea Europeană, 2011).
- Niculescu, Alexandru, „Un mare prieten francez al României”, *România literară*, XXVIII, nr. 46 (1995).
- Patapievic, H.-P., „Socrate, statul și cultura”, *Ideii în Dialog*, V, nr. 4 (2008).
- Petreu, Marta, *Despre bolile filozofilor. Cioran* (Polirom, 2008).
- Popescu, Radu, „Colocviul de romanistică”, *Contemporanul*, Anul 13, nr. 37 (1959).
- T., A., „Institutul francez și călătoriile de studii în Franța”, *Curentul*, X, nr. 3325 (1937).
- Țincu, Bucur, „Permanențe spirituale româno-franceze”, *Tribuna Sibiului*, Anul III, nr. 718, (1970).
- Vrânceanu, Dragoș, „Gândirea franceză”, *Curentul*, XI, nr. 3871 (1938).
- ***„Iașul cultural, patriarhal și pitoresc, văzut de: Ionel Teodoreanu, Gh. Topârceanu, I. Minulescu, Octav Dessila, Ion Iancovescu, G. M. Zamfirescu, Victor Bumbescu, Alphonse Dupront și Fernando di Cruciatti”, *Universul Literar*, 60, nr. 9 (1942).
- ***„În centrul atenției — Mihai ȘORA. *Filosofia mea a avut de câștigat prin implicarea în treburile publice*. Dialog realizat de Romulus Diaconescu”, *Ramuri*, nr. 8-9 (1993).
- *** „Notă redacțională”, *România - Capitala*, An 1, nr. 170 (1938).

BIONOTE:

Diana CÂMPAN, Professor PhD Hab. and PhD supervisor in the field of Philology, at the “1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia (Department of Letters), is the director of the Centre for Philological Research and Multicultural Dialogue in Alba Iulia. Diana Câmpan is member of the Romanian Writers' Union (Sibiu) and the author of several volumes on literary criticism, literary history, and comparative literature, some of them published at the Romanian Academy Publishing House. She has published hundreds of studies and articles in scholarly and cultural journals both in Romania and abroad, and she is a co-author of more than 20 volumes on literary criticism and literary history. Her academic work focuses on several cultural fields and areas of study: the history of Romanian literature, culture, and civilization; comparative literature; literary criticism; philosophy of culture; theory of mentalities; philosophy; aesthetics.